

Javna podoba visokega predstavnika v tiskanih medijih v Bosni in Hercegovini

Bosna in Hercegovina je v devetdesetih letih dvajsetega stoletja doživela »emocionalizacijo javne sfere, kar pomeni, da ni mogoče pričakovati obširne racionalne razprave, ki je temeljni pogoj za sprejemanje odločitev (individualnih, skupinskih ali družbenih)« (Puhovski, 2000: 48). V večetnični družbi, kot je Bosna in Hercegovina, je značilnost takšnega dogajanja atmosfera, kjer vodja ali vodilna politična stranka kot utelešenje oblasti ustvarja v etnični skupini občutek posebnosti in drugačnosti od drugih, tako da pravila, ki veljajo za druge, ne veljajo za predstavnike etnične skupine omenjenega vodje.

Po sklenitvi Daytonskega mirovnega sporazuma se primeri takšne »emocionalizacije javne sfere« v BiH med drugim realizirajo tudi v medijih, kar bom prikazala skozi analizo uporabljenih metafor v tiskanih medijih. Natančneje, v besedilu se bom osredinila na poročanje tiskanih medijev o 10. obletnici podpisa Daytonskega mirovnega sporazuma in o njihovem poročanju o reformnih pobudah urada visokega predstavnika (OHR) od septembra 2007 do aprila 2008.

Teoretična podlaga mojega besedila sta kritična analiza diskurza in teorija konceptualne integracije. Po besedah Christopherja Harta (2007) kritična analiza diskurza raziskuje vlogo diskurzivnih struktur v povzročanju socialne neenakosti. V kontekstu »emocionalizacije javne sfere« je naslednja tendenca v prikazovanju diskurza mit, da je »resničnost transparentna in da se jo lahko 'bere' brez mediacije ali interpretacije« (Fairclough, 1995: 64). Takšno prikazovanje diskurza je neposredno povezano z uporabo metafor, ki je po Charteris-Blacku (2004: 28) »osrednjega pomena za kritično analizo diskurza, saj se ukvarja z ustanavljanjem koherentnega pogleda na realnost«. Teorija konceptualne integracije je kognitivna teorija. Po njej so elementi in ključni odnosi iz različnih scenarijev »zmešani« v podzavestni proces. Proces je znan kot konceptualna integracija in se predstavlja, da je prisoten v vsakdanjih mislih in govoru.

V moji raziskavi bo teorija konceptualne integracije prikazala, kako je to orodje uporabljeno pri ideoloških načinih rabe metafor v bosansko-hercegovskih tiskanih medijih. Podoba visokega

predstavnik v tiskanih medijih bo opazovana skozi uporabo omenjenih teorij v šestih dnevnikih in štirih tedenskih časopisih z najvišjo naklado, izdanih v različnih delih BiH: *Oslobođenje*, *Dnevni Avaz*, *Nezavisne Novine*, *Glas Srpske*, *Danas*, *Dnevni list*, *BH Dani*, *Slobodna Bosna* in *Novi Reporter*.

V prvem delu članka bom na kratko predstavila zgodovinski in politični kontekst Bosne in Hercegovine, medtem ko bodo iz razprave razvidni rezultati analize metafor, uporabljenih v tiskanih medijih, v razmerju do skupnih metafor, kot tudi sklep, kaj nam ti rezultati povedo o mandatu in o vlogi visokega predstavnika v Bosni in Hercegovini.

Zgodovinski in politični okvir uvedbe urada visokega predstavnika

Javno podobo visokega predstavnika v bosansko-hercegovskih tiskanih medijih je mogoče ustrezno opazovati le znotraj zgodovinskega in družbenega okvira v BiH, upoštevajoč razpad nekdanje Jugoslavije in glede na okoliščine, ki so pripeljale do angažmaja mednarodne skupnosti v BiH. Pri tem mislim še zlasti na priznanje neodvisnosti Bosne in Hercegovine leta 1992, Daytonski mirovni sporazum in ustanovitev urada visokega predstavnika, predstavniškega telesa mednarodne skupnosti v BiH.

»Nekdanja Jugoslavija je postala »preteklost«, ko so narodi njenih različnih konstitutivnih republik glasovali za ločene nacionalne države, zasnovane na suverenosti etnično definirane nacije, in ne na suverenosti države enakih državljanov.« (Hayden, 1999: 26) Volitve v Bosni in Hercegovini leta 1990 so prinesle absolutno zmago trem nacionalnim strankam, kar je po Pešićevih besedah »tipičen primer »zapornikove dileme«, kar logično kaže na to, da pomanjkanje sodelovanja vodi k najslabši izbiri za vse strani, ki sprejemajo odločitve za prihodnost (Pešić v Popov, 1996: 50).

V tem obdobju je bila glavna misel v javnosti ta, ali bo BiH razglašena za neodvisno državo, saj so »srbski predstavniki uporabljali konstitutivni mehanizem, da bi preprečili ta dogodek; muslimani so s pomočjo Hrvatov kršili ustavo, da bi to dosegli« (Hayden, 2005: 238). Torej, dejanje priznanja samostojnosti BiH s strani mednarodne skupnosti je bilo daleč od tega, da bi imelo zadostno centripetalno silo, ki bi njenim političnim akterjem omogočila doseganje dogovora po mirni poti in s tem preprečila prihajajoče prelivanje krvi. Namesto tega se je, kot pravi Hayden, razglasitev neodvisnosti zgodila »ne zato, ker je 'bosanski narod' to želel, ampak prav zato, ker mnogi tega niso želeli ... Priznanje je bilo poskus, da bi razdeljeno hišo razglasili za kondominij, vendar je bilo preveč njenih rezidentov prej pripravljeno uničiti njeno strukturo, kot jo deliti.« (Hayden, 2005: 239).

Osnutek ustave BiH je bil narejen novembra 1995 na mirovni konferenci v Daytonu (Ohi) 1995. Kot je zapisal Carl Bildt, sopredsedujoči na daytonski mirovni konferenci, so prvi osnutek posredovali Američani in so se nekateri tudi pogajali o njem (1998: 136–139), vendar »nihče ni menil, da je modro posredovati ustavo v kakršnikoli parlamentarni ali podoben postopek. Ustava naj bi bila po mednarodnem dekretu.« (Bildt, 139). Hayden je napisal: »Ustava je postala veljavna, ko so jo podpisali predsednika Srbije in Hrvaške ter vodja bošnjaških muslimanov – torej dva voditelja, ki niti nista bila državljana domnevne bosanske države« (Hayden, 2005: 243). Kmalu po podpisu sporazuma je postalo jasno, da osrednja bosanska vlada z obstoječo ustavno ureditvijo ne more ustrezno delovati. Zato je decembra 1995 mednarodna skupnost imenovala Svet za uresničevanje miru, da bi nadzoroval uresničevanje Daytonskega sporazuma, in telo,

pooblaščen za imenovanje visokega predstavnika za Bosno in Hercegovino. Mandat urada visokega predstavnika je uradno definiran v aneksu 10 Daytonskega mirovnega sporazuma. V njem je navedeno, da je to telo vodilna civilna agencija za uresničevanje miru v BiH, katere cilj je »pomagati stranem pri njihovih prizadevanjih in mobilizirati ter koordinirati aktivnosti organizacij in agencij, vključenih v civilni vidik mirovnega sporazuma« (»The General Framework Agreement«). Vendar je Svet za ohranjanje miru decembra 1997 sklenil, da je »potreben še vztrajnejši pristop mednarodne skupnosti: aktivnosti oblasti v Bosni in Hercegovini pre pogosto temeljijo samo na besedah ... in lahko celo ogrozijo že dosežen napredek« (PIC – »Summary of Bonn Conclusions«, 1997).

Tako so bile visokemu predstavniku v okviru tega »bolj vztrajnega pristopa« dodeljene Bonske prednosti, ki so mu v osnovi zagotovile pravico in dolžnost, da razreši vsakega predstavnika parlamentarne stranke, ki bi deloval v nasprotju z interesi mirovnega sporazuma. Prav zato so bile Bonske prednosti pogosto »trn v peti« lokalnih političnih strank in medijev, kot tudi orodje za radikalna dejanja visokega predstavnika.

Politične razmere v BiH od leta 2006 naprej

Kljub vsem popravkom mirovnega sporazuma je bil prepletajoči se, okvarjen, razdvojen in predrag državni politični aparat v napoto reformam in približevanju Bosne in Hercegovine evropskim integracijam. V času političnih napetosti od leta 2006 naprej je BiH močno zaostajala za svojimi sosedi pri vključevanju v EU in zaveznitvo NATO. Večina razprav v tiskanih medijih se je v omenjenem obdobju nanašala na žgoče vprašanje o dopolnilih k ustavi BiH in na pogoje, ki jih mora BiH izpolniti, da bo lahko podpisala Stabilizacijsko-pridružitveni sporazum z Evropsko unijo. Eden glavnih pogojev, ki je bil postavljen BiH v študiji izvedljivosti, je bila policijska reforma v skladu z načeli EU. Omenjeni pogoj je povezan z Lordom Paddyjem Ashdownom, ki je med svojim mandatom visokega predstavnika/posebnega predstavnika EU za BiH oznanil reformo varnostnega sektorja kot prednostno nalogo. V postdaytonski BiH so policijske enote odražale suverenost ustavne ureditve. Po besedah tedanjega namestnika visokega predstavnika Raffija Gregoriana je bil koncept policijske reforme pomanjkljiv in veliko ljudi je menilo, da je bila policija samo izgovor za ustavne spremembe. V tem kontekstu, če bi se na primer Republika srbska strinjala s prenosom policijskih pristojnosti z entitetne na državno raven, bi to ogrozilo obstoj te entitete. Torej, policijska reforma je doživela podoben scenarij kot obrambna reforma, pri kateri se je izkazalo, da gre za politično in ne za tehnično vprašanje. V tako napetem političnem okolju se je mednarodna skupnost odločila imenovati novega visokega predstavnika in predstaviti serijo radikalnih korakov, da bi nadomestila čas, ki ga je BiH zapravila na poti k evropskim integracijam.

Razprava

Vpogled v javno podobo visokega predstavnika v bosansko-hercegovskih tiskanih medijih, v odnosu do uporabe metafor pri pisanju o 10. obletnici podpisa Daytonskega mirovnega sporazuma in reformnih aktivnostih visokega predstavnika, je od septembra 2007 do aprila 2008 razkril serijo pomembnih ugotovitev. Na splošno so bile metafore v analiziranih tiskanih medijih pogosto uporabljen instrument za obravnavanje visokega predstavnika. Vendar, pred

ustvarjanjem sklepa glede skupnih metafor, uporabljenih v vseh analiziranih časopisih, bom začela z vpogledom v posamezne tiskane medije v luči njihovega obravnavanja visokega predstavnika in uporabe določenih domen v tej zvezi.

V tiskanih medijih, objavljenih na območju Federacije Bosne in Hercegovine, prevladujejo domene v tednikih kot sta *Slobodna Bosna* in *BH Dani*, za katera velja, da sta najbolj levičarska, vzpostavljajo podrejeno – nadrejeno razmerje med državo BiH in OHR ter med državljani BiH in lokalnimi vladajočimi politiki. Prevladujoče domene so vodstvo, pacient-zdravnik, blaznost, vizualne domene (Bermudski trikotnik, Potemkinova vas), vohunstvo in čreda. *Dnevni list* in *Slobodna Bosna* uporabljata metaforo mati-otrok, medtem ko v *Dnevnom Avazu* prevladujejo metafore iz domene vodstvo, vrata, dom, policist in potovanje.

Oslobodenje je še en dnevni časopis, ki prav tako uporablja metaforo hiše, poleg tega pa tudi metafore iz domene laž, krščanstvo in služabnik, kar postavlja Evropo v očetovski položaj. Kar se tiče medijev v Republiki srbski (RS) so *Nezavisne Novine* v letu 2005 uporabljale podobne domene kot *Dnevni Avaz*, predvsem domene policist, čreda, potovanje in dom. Vendar, med letoma 2007 in 2008 so bile prevladujoče domene zelo podobne tistim, ki so se uporabljale v drugih tiskanih medijih Republike srbske, kot na primer domena vojna, gospodar–služabnik, kočija–voznik, vojska in bog. Poleg teh so se v *Glasi Srpske* in *Novem Reporterju* uporabljale še domene maščevanje, nasilje, terorizem, religija in lastništvo.

Ob upoštevanju levičarske usmerjenosti časnikov *Dani* in *Slobodna Bosna* uporabljene domene orisujejo velike anomalije v političnih odnosih tako med OHR in lokalnimi politiki kot tudi med lokalnimi vladajočimi strankami v BiH. Močne vizualne metafore odsevajo usodnost in brezupnost položaja, kjer je anomalija orisana skozi navidezni Bermudski trikotnik in plemensko razmerje, ki opisuje vodilno filozofijo vladajočih nacionalističnih strank v BiH, ter karakterizira dejstvo, da so te stranke razdeljene ne le z nacionalistično domeno, temveč so tudi zelo agresivne v svojem obnašanju. Poleg tega sta bila ta dva tednika nosilca raziskovalnega novinarstva z dobro znanimi kolumnisti, kar se kaže v spretni uporabi študiranih domen in v splošni kakovosti časopisov.

Glede na izražena stališča je *Oslobodenje* deset let po Daytonskem sporazumu pretežno zagovarjalo bosansko-hercegovske reforme v smeri krepitve institucij na državni ravni. Pri tem je obsojalo Daytonski mirovni sporazum, češ da je ovira pri nadaljnjem razvoju, ter poudarjalo, da so nujne spremembe v smeri razvoja države BiH v okviru procesa evropske integracije. Po mnenju tega dnevnika je imela mednarodna skupnost v BiH, ki jo je vodil visoki predstavnik Paddy Ashdown, veliko odgovornost za politični neuspeh v BiH. Vpliv visokega predstavnika in mednarodnih politik na Bosno in Hercegovino se izraža skozi metafore iluzorne, neobstoječe demokratične države BiH, za katero nosita odgovornost nedosledna politika OHR in destruktivna politika lokalnih političnih vodij, predvsem politikov iz Republike srbske.

S tem tonom, skozi domeno katastrofe, novinarji *Oslobodenja* z grenkobo izražajo dejstvo, da BiH lahko izbira med Evropo ali katastrofo. V tem kontekstu ima mednarodna skupnost dvojna merila: ena za bošnjaške politike, druga pa za Republiko srbsko. Namreč, politika mednarodne skupnosti je v škodo Bošnjakov, medtem ko je Republika srbska favorizirana. Ko gre za mandat Miroslava Lajčaka, so njegove reformne pobude označene kot površne in predvsem v škodo bošnjaškega prebivalstva v BiH. Označene so kot »slikovite laži« in »zdravila«, ki jih mora pogoltniti prebivalstvo entitete Federacije BiH.

Po drugi strani pa je prevladujoč *Avazov* diskurz o obletnici Daytonskega sporazuma bipolaren. Pozitiven semantičen kontekst je namenjen platformam OHR, namreč prenosu pristoj-

nosti z entitetnih na državno raven in proces pristopa BiH k EU. Glede na to, da to pomeni slabitev entitetnih položajev, čemur RS močno nasprotuje, je to dejstvo jasno izraženo v uporabljenih domenah, kjer *Avaz* prevzema Ashdownov diskurz, v katerem RS opisuje kot »črno provinco« Balkana. Tako *Avaz* maha z zastavo OHR, medtem ko kakovost angažmaja OHR nikakor ni dvomljiva, niti ni analizirana skozi raziskovalno novinarstvo. Razlog za to je politična usmeritev *Avaza*, bošnjaškega tabloida, ki ga je zasnovala Stranka demokratske akcije (SDA). Zato dokler visoki predstavnik dela na krepitevi državnih institucij, dela tudi za bošnjaški interes v BiH. Četudi je lahko takšen pristop učinkovit za umirjanje bošnjaškega volilnega telesa, pa je daleč od dobrega novinarstva in ne demonstrira stanovitnosti v profesionalnem pristopu.

Kot je bilo že omenjeno, lahko diskurz v *Nezavisnih Novinah*, ki izhajajo v Republiki srbski, v letu 2005 okarakteriziramo kot diskurz, v katerem se poskuša vzpostaviti ravnovesje med različnimi argumenti. Po eni strani intervjuji s predstavniki mednarodne skupnosti v zvezi z obletnico Daytonskega sporazuma podpirajo proces evropskih integracij, ki se predstavlja kot zdravorazumski, medtem ko na drugi strani dnevni diskurz vsebuje grenko kritiko OHR, ki je predstavljen kot nekdo, ki potiska državo nazaj, opisan pa je s serijo vizualno močnih in ostrih metafor. Torej, domene policista, poti in doma zagovarjajo dominanten položaj Evrope na politični sceni in nujen tranzicijski proces BiH, medtem ko so lokalni politiki opisani kot »preprodajalci nacionalnih narkotikov, idioti in barbari«. Morebitni poskusi časnika *Nezavisne Novine*, da bi ohranil svež veter v medijih Republike srbske, niso bili dominantni, saj je do leta 2007 etnonacionalistični pristop zmagal v tej manjši entiteti.

Po spremembi, ki je nastala v lastništvu časnika *Nezavisne Novine*, in po tesnejših povezavah z Miloradom Dodikom, se je kritično stališče časopisa zelo omililo. To se odrazi tudi v uporabi domen, ki so postale enake domenam, ki jih uporabljajo drugi časopisi v RS. To so domene vojne, religije, maščevanja in terorizma, ki vzpostavljajo ogrožen položaj bosansko-hercegovskih Srbov in poudarjajo njihovo potrebo po boju za preživetje proti islamskim in mudžahidskim bošnjaškim silam, ki so pripravljene uničiti vsakega Srba v BiH. Vendar, v ozadju gre v resnici za primarno željo takratnega premiera RS Milorada Dodika, da bi skril svoje kriminalne aktivnosti (o katerih številni mediji in intelektualci v BiH pišejo in poročajo) in ostal na oblasti. V intervjuju za portal *Sarajevo X* je Dragomir Babić, predsednik nevladne organizacije Nacionalna fronta iz Banjaluke, dejal naslednje: »Velik problem v RS je v režimskih medijih, ki absolutno branijo kriminalne aktivnosti Milorada Dodika, saj jih je vse podkupil. Ti mediji satanizirajo vsak naš poskus, da se v RS naredi kaj pozitivnega, ob tem pa nas prikazujejo kot izdajalce. Ni čudno, da je tako, ko enkrat pogledaš v vodstvo teh medijev, ki so v preteklosti vsi delali za Radovana Karadžića«.

V *Novem Reporterju* pa sta najbolj vidna hlapčevsko stališče do dominantne politične opcije v RS in boj za lastno »čredo«, ki odraža fenomen, ki ga Hannah Arendt imenuje »totalitarizem majhnih narodov«. Nebojša Popov je rekel: »Oblike totalitarizma, ki jih analizira Arendtova, namigujejo na močno družbo, močno industrijo in resne imperialistične načrte. Naši totalitarizmi vsebujejo nekatere elemente vsega tega, vendar ne v zadostnem številu, ki bi ustvarilo stabilno hierarhijo. Zato je takšna oblika ureditve tako grozljiva kot tudi komična. (*Odjeci i reagovanja*, 69)«. V tem kontekstu domeni zasebnega dvorišča in posestva, uporabljene v *Novem Reporterju*, odsevata dejstvo, da Evropa dela proti interesom RS, da drži vrata zaprta in smeti pred njimi. Domena invalidnega pacienta pa postavlja celotno krivdo za trenutni položaj v RS na mednarodno skupnost, namreč na OHR.

Medtem ko novinarji časnika *Danas*, ki je izhajal v Mostarju, prevladujoče pišejo o položaju bosansko-hercegovskih Hrvatov in predstavnikov političnih strank, so popolnoma sinhronizirani

v zagovarjanju ustavnih sprememb v BiH, ki bi pripeljale do enakih pravic bosansko-hercegovaških Hrvatov, ki so po mnenju časnika poraženci Daytonskega mirovnega sporazuma. Vendar se je skozi razumne politične kolumne našel tudi prostor za uporabo domene nogometa, v kateri si Hrvati dajo sami sebi gol oziroma so enako odgovorni za položaj, v katerem so. Z drugimi besedami, Hrvati so odgovorni za pomanjkanje lastne politične strategije, kar se je pokazalo v tem, da Bošnjaki ali Srbi poskušajo svoje politične interese uveljaviti na račun Hrvatov.

Obstaja serija skupnih metafor, ki karakterizirajo pisanje tiskanih medijev o 10. obletnici Daytonskega sporazuma in Lajčakovih reformnih pobudah. Te se uporabljajo predvsem za karakterizacijo odnosa med uradom visokega predstavnika in lokalnimi političnimi elitami, kot tudi mandatom visokega predstavnika. Glede tega odnosa se Evropa redno predstavlja kot hiša, zasebno posestvo, dvorišče in vhod, ki ga varujejo močno zaprta vrata. Vhod v hišo je odvisen od izpolnitve integracijskih pogojev EU, kjer je Evropa tudi policist, ki nadzoruje izpolnjevanje pogojev za vstop BiH čez prag evropskih vrat.

Naslednja skupna metafora predstavlja Evropo kot mater, ki ne obravnava vseh svojih otrok enako. Namreč, v tem primeru zanemarija BiH, ali pa dela razliko med entitetama. Za dominanten položaj OHR večina medijev uporablja metaforo gospodar–sluga, kjer je BiH postavljena v podrejen položaj in mora celotno breme nositi na svojem hrbtu. Ta metafora namiguje, da BiH ni v pogajalskem položaju, ampak lahko le posluša ter izpolnjuje pogoje in usmeritve Evropske unije.

Skupni metafori federalnih medijev za Daytonski sporazum sta napisana laž in zahodna pragmatična laž. Daytonski sporazum namreč ne zagotavlja BiH vzdržnega političnega sistema in bi zato moral biti dopolnjen, cilj teh dopolnitev pa bi bila krepitev institucij BiH. Vendar, po drugi strani mediji RS Daytonskega sporazuma ne kritizirajo v tem smislu, saj kakršna koli krepitev državnih institucij pomeni slabitev avtoritete Republike srbske, kar ni v interesu vodilnih politikov v RS.

Uporabljena skupna metafora v raziskovanih medijih je kronični in negiben pacient, ki je metafora tako za BiH kot državo, kot tudi za samo Republiko srbsko. Poleg tega je skupna tudi uporaba vodstvene domene, kjer večina medijev karakterizira Paddyja Ashdowna kot primitivnega, nesposobnega vodjo, kot kolaboratorja Bošnjakov na račun bosansko-hercegovskih Srbov, ali pa kot tistega, ki deluje proti interesom BiH kot celote. Označujejo ga celo kot vohuna in paznika. V istem tonu je bosansko-hercegovska populacija pogosto opisana z eno ali drugo metaforo za skupine, kot na primer horda, pleme ali skupina odvisnikov. To seveda pomeni, da so preproste ljudi »ugrabili« politiki, kot piše časnik *Dani*, ali pa delujejo samo kot skupina, brez individualnega razmišljanja.

Vojna domena prav tako dominira v pisanju tiskanih medijev, najbolj je poudarjena v medijih Republike srbske. To je znamenje bližnje vojne preteklosti in surovosti, skozi katero je šla država, kot tudi znamenje, da je vojna retorika še vedno aktivno medijsko orodje pri zagotavljanju nadaljnjega statusa quo in ohranjanja strahu med bosansko-hercegovskimi etničnimi skupnostmi. Ta polarizacija v medijskem prostoru je še zlasti izražena v medijih RS, v katerih so bošnjaški politiki enotno razglašeni za islamske teroriste, mudžahide, agresivne ljudi brez značaja in sovražnike bosansko-hercegovskih Srbov. Poleg tega so Bošnjaki zavezniki OHR, kar je lepo orisano v kolumni Milorada Dodika v *Nezavisnih Novinah*, kjer uporablja metaforo notranjega izgorevanja Srbov, ki ga skupaj izvajajo Bošnjaki in OHR. Še posebej prisotna v tiskanih medijih v Republici srbski, potem ko je Miroslav Lajčak naložil amandmaje k poslovniku parlamenta BiH, je metafora bog ali božanstvo za urad visokega predstavnika. S tem je urad visokega predstavnika zasmehovan kot telo, ki se obnaša kot vrhovni poglavar v BiH. Poleg tega, kot pišejo mediji v RS, ima OHR takšen

pristop, da lokalni partnerji v BiH ne smejo dvomiti o nobenem izmed njegovih dejanj, ampak jim morajo slepo slediti, tako kot desetim božjim zapovedim iz stare zaveze Svetega pisma.

Cross-section analiza metafor, uporabljenih v tiskanih medijih BiH, prikazuje pomembna dejstva o javni podobi visokega predstavnika v BiH. Gledano v celoti je projicirana podoba takšna, da dejanja visokega predstavnika v domeni policijske reforme ne prikazujejo edinstvenega in strateškega načrta za Bosno in Hercegovino. Dodatno je bil položaj visokega predstavnika okarakteriziran z degradacijo, ki se je začela s prvim povojnim visokim predstavnikom Carlom Bildtom, kjer je ta mandat postajal čedalje bolj birokratski, brez možnosti za sprejemanje ključnih odločitev, ki bi izboljšale položaj na bosansko-hercegovski politični sceni. Medtem ko je Paddy Ashdown v Sarajevo prišel s svojo vojaško in politično preteklostjo, ki mu je sledila skozi ves mandat v BiH, pa je Miroslav Lajčak pokazal še manj odločnosti pri izogibanju sklepanju kompromisov z vladajočo nacionalistično elito v BiH in pri vodenju BiH k evropskim integracijam.

Tudi v primeru *BH Dani* in *Slobodne Bosne*, ki zagovarjata bolj državljanski in celoten pristop k reformnemu procesu v BiH, njune domene odražajo zelo nenaklonjeno sliko uradu visokega predstavnika, še zlasti pa samemu visokemu predstavniku. Gledano skozi metafore je visoki predstavnik marioneta, ki ji manjka politične vizije, strategije in odločnosti za obsežne izboljšave političnih zadev v državi. Torej, nadaljnja uporaba »Daytonskega prisilnega jopiča« na telesu BiH očitno ustreza tako uradu visokega predstavnika kot tudi lokalnim politikom in njihovem ohranjanju statusa quo v državi, saj bi odstranitev jopiča lahko razkrila kar nekaj okostnjakov v omarah.

Glede polarizacije tiskanih medijev je ena izmed ključnih ugotovitev ta, da je pisanje lokalnih tiskanih medijev o visokem predstavniku tesno povezano s tem, kako lahko zgoraj omenjene reforme vplivajo na posamezne etnične skupnosti v državi, kot jih vidijo in razlagajo politiki, ki so na oblasti v obeh entitetah. Kot reakcija na reforme visokega predstavnika so se kritike na njegov račun oblikovale glede na to, ali so bile gledane s strani bošnjaške, hrvaške ali srbske politične platforme. Torej, če dejanja visokega predstavnika po besedah vodilnih političnih strank RS ogrožajo etno-nacionalno identiteto srbske etnične skupnosti v BiH, to avtomatično namiguje na to, da je visoki predstavnik probošnjaški, da dela za islamizirano in centralizirano Bosno in Hercegovino ter njene politične zagovornike. Na drugi strani pa so reformna dejanja visokega predstavnika v smeri krepitve in izboljševanja učinkovitosti državnih institucij ocenjena pozitivno pri federalnih medijih, ki odkrito kritizirajo oblasti Republike srbske in njihovo sabotiranje Lajčakovih pobud. Glede končnih pogajanj o policijski reformi, ki so potekala aprila 2008, je položaj ravno nasproten. Namreč, politične stranke RS so pohvalile visokega predstavnika, da je končni reformni predlog zagotovil nadaljnji obstoj policijskih sil RS, medtem ko so mediji v RS to označili kot zmago interesov RS v BiH. Drugačno zgodbo sta predstavila neodvisna federacijska tednika *BH Dani* in *Slobodna Bosna*, ki sta v vsiljeni policijski reformi OHR videla pomanjkanje strateškega pristopa mednarodne skupnosti v BiH in nič drugega kot njen poskus pri uravnoteženju stanja v že tako ali tako razgretem položaju v regiji, predvsem zaradi nerešenega statusa Kosova.

Z vidika pragmatičnih izbir so vsi tiskani mediji na veliko uporabljali metafore, ki so dominantno opisale razmerje moči in načrte političnih strank. Torej, analiza je pokazala, da so metafore iz posameznih domen, predvsem iz domene vodstva, doma, norosti in vojne, skupni elementi emocionalizacije javne podobe visokega predstavnika v bosansko-hercegovskih tiskanih medijih. Prav tako se lahko, izhajajoč iz dejstva, da je bila etno-nacionalna dimenzija prevladujoči dejavnik v reakcijah tiskanih medijev na reformne pobude OHR v BiH, strinjamo z Benedictom Andersonom, ki je dejal, »da konca obdobja nacionalizma, ki je bil dolgo napovedovan, še ni na obzoru. Zares, občutenje nacionalnosti (*nation-ness*) je najbolj univerzalna

legitimna vrednota v političnem življenju našega časa» (Anderson, 1983: 135). Če gledamo nazaj na dejstvo, da se bosansko-hercegovski tiskani mediji samoregulirajo skozi novinarski svet BiH, ki je bil v glavnem neučinkovit pri obravnavanju sovražnega govora in kršitev etičnega kodeksa, lahko povzamemo, da je v BiH pomembno vprašanje legitimne vrednote (ali pomanjkanja legitimne vrednote) v uporabi ekskluzivnih etno-nacionalnih interpretacij, ki so še zlasti razvidne v enotnih sporočilih tiskanih medijev v RS, kot tudi razmerje, do katerega takšni okviri prevladujejo in omejujejo svobodo izražanja v bosansko-hercegovskih tiskanih medijih.

Literatura

- ANDERSON, B. (1983): *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London, Verso.
- BILDT, C. (1998): *Peace Journey: The Struggle for Peace in Bosnia*. London, Weidenfeld and Nicolson.
- CHARTERIS-BLACK, J. (2004): *Corpus approaches to critical metaphor analysis*. Basingstoke, Palgrave Macmillan.
- FAIRCLOUGH, N. (1995): *Critical Discourse Analysis: the Critical Study of Language*. Essex, Longman Group Limited.
- HART, C. (2008): Critical Discourse Analysis and Metaphor: Toward a Theoretical Framework. *Critical Discourse Studies* 5 (2): 91–106. Taylor and Francis Group, Routledge.
- HAYDEN, R. M. (1999): *Blueprints for a House Divided: The Constitutional Logic of the Yugoslav Conflicts*. University of Michigan Press, Ann Arbor.
- HAYDEN, R. M. (2005): »Democracy« without a Demos? The Bosnian Constitutional Experiment and the Intentional Construction of Nonfunctioning States. *East European Politics and Societies* 226 (19). Dostopno prek: <http://eep.sagepub.com/cgi/content/abstract/19/2/226> (4. marec 2009).
- MUSLOFF, A. (2004): *Metaphor and Political Discourse: Analogical Reasoning in Debates about Europe*. Houndmills, Palgrave Macmillan.
- PEŠIĆ, V. (1996): Rat za nacionalne države. V *Srpska strana rata: Trauma i katarza u istorijskom pamćenju*, ur. N. Popov, 3–60. Beograd, Republika.
- PUHOVSKI, Ž. (2000): Hate Silence. V *Media & War*, ur. N. Skopljanac Brunner et al, 41–76. Zagreb, Centre for Transition and Civil Society Research; Belgrade, Agency Argument.
- BABIĆ, D.: *Dodik finansira Karadžića*. Dostopno prek: <http://www.sarajevo-x.com/bih/politika/clanak/090611009> (5. februar 2009).
- JOVANOVIĆ, J. IN TONČIĆ, B. (2001): Vreme kada je narod govorio: Odjeci i reagovanja. *Politika, 1988–1991*. Okrogla miza, Beograd, 14.–15. december 2001.
- Office of the High Representative. PIC – Summary of Bonn Conclusions. Dostopno prek: http://www.ohr.int/pic/default.asp?content_id=5183 (5. februar 2009).
- Office of the High Representative. The General Framework Agreement: Annex 10. Dostopno prek: http://www.ohr.int/dpa/default.asp?content_id=366 (16. maj 2008).